

STICHTING "SAMEN tegen WATEROVERLAST" (StW) VALKENBURG aan de GEUL

(bewoners overstroomde gebieden Schin op Geul en Valkenburg 14 en 15 juli 2021, p.a. Hanewei 7, 6305 AT Schin op Geul)
Bestuur: René Paulssen Valkenburg, Jos America Valkenburg, Hans Abeling Valkenburg, Marc Habets Schin op Geul, John Paffen Schin op Geul, Paul Smeets Schin op Geul. Mailadres: samentegenwateroverlast@gmail.com
Bankrekening t.n.v. Stichting "Samen tegen Wateroverlast" Valkenburg a.d. Geul; NL93 SNSB 8839 9800 91; KvK 90176057;

Aan de Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg te Maastricht

ta.v. programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)

Postbus 5700, 6202 MA MAASTRICHT

postbus@pvrlimburg.nl t.a.v. WRL

Betreft: "Reactie voornemen en participatie Stroomgebiedsaanpak Geul"

Ter kennisname aan:

het Dagelijks en Algemene bestuur van het Waterschap Limburg te Roermond

Het College van Burgemeester en Wethouders van Valkenburg aan de Geul,

de Provinciale Staten van Limburg te Maastricht

de Gemeenteraad van Valkenburg aan de Geul

CC: dagblad De Limburger, omroep L1 Limburg, TV Heuvelland te Valkenburg, ANP.

Valkenburg aan de Geul, 30 december 2024

Geachte overheden, geachte dames en heren bestuurders,

Honderdvijftig gedupeerde huishoudens van de watersnood in juli 2021 in Valkenburg aan de Geul e.o. (in dit geval vooral de kernen Schin op Geul en Valkenburg-Centrum) hebben zich verenigd in de **Stichting "Samen tegen Wateroverlast"**. **Namens hen, is dit een reactie op "het voornemen en participatie voor het programma stroomgebied Geul" van WRL.**

Wij, als bewoners van de overstroomde gebieden, zijn erkentelijk dat er nu concrete stappen worden gezet naar structurele oplossingen van de overstromingsproblematiek in het Geuldal. In onze kring, en samen met anderen, is er veel gesproken en geschreven over het soort oplossingen waarover bij ons min of meer concrete beelden zijn ontstaan op basis van onze waarnemingen en belevingen toen en nu.

Onze zienswijze over de verkenningen en varianten van maatregelen in het Geuldal.

Als Stichting "Samen tegen Wateroverlast" (StW) zien we een aantal fysieke maatregelen die concreet tot oplossingen zullen leiden:

1. Bewoners getuigen door eigen waarnemingen en ervaringen van vele herhaalde overstromingen in het Geuldal. **Historische indrukken moeten meegenomen moeten worden in nieuw beleid.** Oude foto's laten zien dat in anderhalve eeuw, Valkenburg en naastgelegen kernen vaak overstroomd werden, met vernieling van kademuuren, bruggen en gebouwen als gevolg. Dat was, toen het dal bij Valkenburg aan de Geul slechts beperkt bebouwd was. Er waren toen meer uitstroombmogelijkheden in het dal. We weten dat er in 1916, de jaren dertig, 1966, 1984, 1987, 1994, 2021 er grote overstromingen waren die bruggen ontzetten, winkels, woningen en oude gebouwen overstroomden. **De overstromingen in het steeds dichter bebouwde Geuldal zijn niet een incidenteel, maar een structureel probleem, dat alleen met meerdere ingrijpende structurele maatregelen opgelost moet worden.**

2. De gemeentelijke en provinciale overheden hebben in het verleden **bestemmingsplannen vastgesteld en bouwvergunningen afgegeven** met bouwlocaties, -omvang en -hoogten. Als burger vertrouwt men erop dat dat veilig is. Er kan echter **niet meer verantwoord worden uitgegaan van bouwmogelijkheden in het Geuldal zelf**. Voor uitbreidingen moet men zich richten op de hoger gelegen plateaus. In het Geuldal moet het woonbeleid gericht worden op veilig wonen in de bestáánde kernen, natuur en extensieve recreatie.
3. **1:100 of 1:25 of 1:0. De** kansberekeningen op overstroming geven weinig vertrouwen voor de toekomst. Er zijn straten waar 1:0 wordt gehanteerd, dus niet te voorspellen kans op overstroming. Dat is in elk geval niet aanvaardbaar. De kans dat dat 1:25 jaar overstromingen herhaald kunnen worden is ook onaanvaardbaar. **Wij bepleiten dat er maatregelen getroffen worden waardoor een kans op herhaling maximaal ingeperkt wordt.**
4. **Zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid.** Veel bewoners hebben zandzakken en vloedplanken klaarliggen, regenwaterontkoppeling gedaan etc., maar wie de massa en verwoestende kracht van het water van de (meanderende) Geul in de straten, tuinen, opritten en woningen zag binnendringen en aan alle kanten ingesloten werd, die rekent op een adequaat overheidsingrijpen. **Veiligheid van lijf en goed voor de burgers is een onmiskenbare taak van de overheden: waterschap, provincie, gemeente en rijksoverheid.**
5. **Mogelijke oplossingen** Het bouwen van drie meter hoge kade muren en het bouwen van een tunnel ónder Valkenburg die al op drie à vier kilometer stroomopwaarts moet beginnen, zijn als oplossing bij voorbaat onhaalbaar, ongewenst en belachelijk. Goed onderhoud echter van het **bestaande grote stamriool dat in de Geulbedding ligt, zou bij hoogwater wellicht ook meer effectieve afvoer kunnen zorgen.**
6. **Maatregelen om water vast te houden en te infiltreren in de bodem.** Door natuurorganisaties, provincie, waterschap en agrarische organisaties wordt overleg gevoerd over een andere inrichting van het landschap met graften, infiltratie door andere manier van land bewerken en water vasthouden op plateaus. Wij als StW zijn daar voorstaander van. Daarbij tekenen we aan **de aard van het Geuldal búiten de bebouwde kernen, vooral een zal zijn van een moerassig, drassig natuurgebied.** Daar kan extensieve veehouderij van “grote grazers” mogelijk zijn en extensieve recreatie voor wandelaars en fietsers. Een teveel aan water kan langer vastgehouden worden, ook als opslag voor perioden van droogten.
7. **Maatregelen voor het natuurlijk bergen van water door de natuur en landschap daartoe in te richten.** Onze stichting (StW) is voorstander van het natuurlijk opvangen van het teveel aan water in het Geuldal zelf. In de nog “lege weilanden” kunnen door afgravingen en “inlaten”, waterplassen en poelen ontstaan waar water van overstromingen langere tijd vastgehouden kan worden. In de zijdalen van de beken en zijriviertjes kunnen extra bergingen aangelegd worden die op natuurlijke wijze in het landschap worden aangepast worden. Een voorbeeld daarvan zijn de bergingen in het **Gerendal**. Daar is er bijvoorbeeld een dwarsdam die het water vasthoudt of afremt in een wateropslag, maar die door de glooiende aanleg en beplanting geen storende factor vormt.
8. **Maatregelen om water technisch te bergen, daar waar extra water kan blijven staan.** Onze stichting StW, heeft eerder bepleit voor dwarsdammen in de Geul met stuwen die water gedoseerd doorkunnen laten stromen. Het teveel aan hoog water kan afgevoerd worden naar de lege weilanden die afgegrensd worden met verhoogde oevers. **De structuur van het**

Geuldal met een hoogteverschil van ca 120 meter maakt het mogelijk om tussen de dorpen en stadjes in trapsgewijs bergingscompartimenten aan te leggen. Het te hoge water kan dan een aantal dagen in die lege gebieden (als overstroomgebieden) vastgehouden worden. Deze opvattingen worden onderbouwd weergegeven in **het zogenaamde Plan Keunen**. Dat is inmiddels bij WRL bekend. Ing.G.Keunen uit Utrecht (oud waterkundige ambtenaar bij Monumentenzorg) bracht alle watermolens in heel het Geuldal in kaart. Alle waterlopen en hellingen werden daarin betrokken. Wij voegen de notitie Keunen hierbij toe. Ons (StW) inziens biedt dit plan de beste mogelijkheden om het te hoge water op te vangen. Wij zijn erkentelijk dat in de **“verkenningen” een deel van dit plan Keunen is te herkennen aan de voorstudies die gedaan worden naar de bergingscapaciteiten in het dal tussen Gulpen en Valkenburg.**

Toch meent stichting “Samen tegen Wateroverlast” dat vanuit het plan Keunen gelijke voorstudies en planning gemaakt moeten worden voor de overige tussengelegen gebieden: namelijk het dal tussen Cottessen en Epen, tussen Epen en Mechelen, tussen Mechelen en Gulpen. Maar ook tussen Valkenburg en Houthem /Geulhem en tussen Geulhem en Bunde /Geulle. Daar zijn “lege weilanden en/of natuurgebieden” die (trapsgewijs) ruime capaciteit hebben om in compartimenten het te hoge water (tijdelijk) op te vangen. Dat is onze zienswijze en pleidooi.

9. **Maatregelen om water af te voeren, door obstakels te verwijderen en afvoercapaciteiten te vergroten.** De zienswijze van StW is, dat (hoewel het dal bij Valkenburg en Schin op Geul van hellingzijde tot hellingzijde dicht gebouwd is) er toch mogelijkheden zijn om betere doorstroming te creëren.

Bij Schin op Geul: door de haakse bochten te verruimen met uitstroomgebieden tussen Schoonbronstraat en Valkenburgerweg. Er is daar extra ruimte te winnen voor inundatie. Verder kunnen groenstroken langs de Geuloever benut worden en kunnen vernauwde **doorgangen bij bruggen verruimd worden**. Dat kan ons inziens, door náást bruggen (ondergronds) grote betonnen doorlaten te maken die de afvoercapaciteit vergroten. Ook kunnen lege weilanden geruimd worden bijvoorbeeld met **bestaande sportvelden zoals aan de Mauritijslaan, om meer doorstroom mogelijk te maken.**

Dat is ook bij Valkenburg-Oost mogelijk, door groenstroken hier aan te wenden om overloopgebieden in te richten **vóór de “sluizen”**, zoals bij het zogenaamde hertenkamp, de speelweiden bij de Betsy Perklaan en sportvelden bij oost. Een **“accolade-profiel”** met verlaagde oevers in de **kern Valkenburg kan langs Walramplein** en de voormalige Nieuwe Kerk extra ruimte bieden. Dat kan overgaan in **(al of niet ondergrondse) hoogwaterafvoeren** die via **de straten Bogaerdlaan / Pelerinstraat / Den Halderkwartier overgaan in het (extra te vergroten) stamriool bij het Odapark.**

10. **Maatregelen om, gebieden te beschermen tegen water door dijken, kademuren of schotten aan te leggen.....of door aanpassingen aan panden en objecten. Wij (StW) denken dat binnen de bestaande constellatie van bebouwde kernen en landschap, al extra ruimte is te winnen.** Dat is in het voorafgaande beschreven. In het stratenplan van Valkenburg en misschien Schin op Geul zullen plaatselijk flinke ingrepen moeten plaats vinden om een zogenaamd accolade-profiel vóór de sluizen aan te leggen en een soort waterafvoerend verlaagd wegdek waar dat nodig is (Bogaerdlaan / Pélerinstraat /

Halderkwartier) en een ondergronds **extra hoogwaterriool dat aansluit op een (vergroot) bestaand stamriool**. Meestal gaat het om twee, drie dagen totdat het water weer gezakt is.

11. In het dal kan de afgegraven grond gebruikt worden om de glooiende, en aan te planten, hellingdammen aan te leggen. **Voorbeeld: een dam tussen Keutenberg en Schoonbron bij Schin op Geul en bij oostelijk Valkenburg tussen Oud-Valkenburgerweg en de Oosterweg bij kasteel Oost.**

Tien jaar **na de overstromingen van 1987** hebben het waterschap, gemeente Valkenburg aan de Geul en provincie o.a. in Schin op Geul en elders, versterkte kademuren met Ardense rotsblokken aangelegd en een nieuwe brug (in de Tolhuisstraat). En de bedding en oevers werden uitgediept en verbreed. De daarbij vrijgekomen grond werd als verontreinigde oevergrond (door restanten van de lood- en zinkmijnen in Plombières B.) na enig beraad als **gebiedseigen grond gestort bij de Oud-Valkenburgerweg** even ten oosten van de Geulparkvijvers (ter hoogte van klooster Regina Pacis) en aangeplant. Ook bij de aanleg van de Geulparkvijvers (begin jaren zeventig) werd uitgegraven grond uitgespreid in het opgehoogde grasland en in groenstroken aan de zuidoever bij kasteel Oost. We bepleiten nu juist **dáár** verlaging van die gronden als uitstroomgebied. **Heel goed kan de opgehoogde en beplante helling als dwarsdam (zuid-noord) doorgetrokken worden richting het “Oostervoetpad” bij kasteel Oost en het (op te hogen) terras van het “Koetshuis”.**

Samenvattend.

Het is nu het moment, om meerdere belangen met elkaar te verenigen. Er is een gezamenlijk beleid nodig van alle eerder genoemde verantwoordelijke overheden. Ook van de natuurorganisaties en andere grondbezitters in het Geuldal. Het is ook de kans voor méérder ministeries om dit mede te financieren vanuit de verschillende belangen van “waterveiligheid” en overstromingsbescherming, sanering van de landbouw en veeteelt in verband met stikstofproblematiek, van natuurgebieden en bomenaanplant en van een versterkte toeristische recreatie en economie. Daartoe is een afgestemd en gecoördineerd beleid nodig. Voorkomen moet ook worden dat in afzonderlijke delen van het Geuldal aparte oude en nieuwe plannen in gang gezet worden. Daarvoor in de plaats moet er een **gehéél** van maatregelen worden genomen **die voor alle woonkernen effectief zal zijn**. **Het is nu het moment voor een strakke regie, met oog en oor voor de ervaringen en waarnemingen van de bewoners.**

Met hoogachting namens honderdvijftig huishoudens van overstroomde gebieden in Schin op Geul en Valkenburg:

BESTUUR STICHTING “SAMEN TEGEN WATERROVERLAST” VALKENBURG AAN DE GEUL